

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-78-60>

УДК 336.71

РЕСУРСИ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ: ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ У ПЕРІОД ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ

RESOURCES OF BANKING INSTITUTIONS: EFFECTIVE USAGE DURING MARTIAL LAW

Гаврилко Тетяна Олександрівнакандидат економічних наук, доцент кафедри,
Державний університет «Київський авіаційний інститут»
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2010-307X>**Сенчук Ганна Василівна**здобувачка вищої освіти,
Державний університет «Київський авіаційний інститут»
ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-9412-5044>**Gavrilko Tetiana, Senchuk Hanna**

State University «Kyiv Aviation Institute»

У статті досліджено ефективність використання ресурсів банківських установ України в умовах воєнного стану, що є надзвичайно актуальним у контексті підвищення макроекономічної невизначеності, посилення фінансових ризиків та зміни структурних характеристик банківської системи. Проведено аналіз ключових фінансових показників, а також пруденційних нормативів, що відображають стійкість та ефективність управління ресурсною базою банків у період кризових викликів; виявлено, що, не зважаючи на виклики зі сторони зовнішнього середовища, банки України забезпечують фінансову стабільність та економічну активність. Запропоновано комплексний підхід до оцінки ефективності, який враховує динаміку капіталізації, ліквідності, кредитного ризику та операційної діяльності, що дозволяє виокремити основні проблеми та шляхи підвищення фінансової стабільності й адаптивності банківської системи в умовах воєнного стану.

Ключові слова: банківські установи, ефективність використання ресурсів, воєнний стан, фінансова стабільність, пруденційні нормативи, кредитний ризик, капіталізація, ліквідність, операційна ефективність, адаптація банківської системи.

It has been researched in the article the efficiency of using the resources of banking institutions in Ukraine under martial law, which is extremely relevant in the context of increasing macroeconomic uncertainty, increasing financial risks and changing the structural characteristics of the banking system. An analysis of key financial indicators, as well as prudential standards, reflecting the stability and efficiency of managing the resource base of banks during the period of crisis challenges, was conducted; it was found that, despite the challenges from the external environment, Ukrainian banks are characterized by financial stability. Maintaining capitalization standards, controlling credit risks, increasing operational efficiency and supporting liquidity have become key factors that have ensured the adaptation of the banking sector to new conditions. An assessment of the efficiency of using the resources of banking institutions in Ukraine under martial law was carried out, which allowed us to outline key problems, including a decrease in the share of lending due to increased insolvency risks, volatility of profitability and instability of individual prudential standards. At the same time, the banking system managed to maintain capitalization stability and maintain profitability thanks to an adaptive resource management policy, which is the basis of the stability of the sector. To further increase the efficiency of resource use, it is necessary to develop flexible credit strategies taking into account the risk profile of clients, strengthen control over compliance with regulations, optimize operating expenses through digitalization, and diversify assets to reduce risk concentration. The implementation of these measures will contribute to strengthening the financial stability of banks, their ability to adapt to complex economic challenges, and increase the role of the banking sector in the restoration of the Ukrainian economy in wartime conditions. A comprehensive approach to assessing efficiency is proposed, which takes into account the dynamics of capitalization, liquidity, credit risk, and operating activities, which allows us to identify the main problems and ways to increase the financial stability and adaptability of the banking system in martial law.

Keywords: banking institutions, resource utilization efficiency, martial law, financial stability, prudential regulations, credit risk, capitalization, liquidity, operational efficiency, banking system adaptation.

Постановка проблеми. Проблема полягає у необхідності забезпечення ефективного використання ресурсів банківських установ України в умовах воєнного стану, що супроводжується високим рівнем макроекономічної нестабільності, зростанням фінансових ризиків та зміною структури банківської системи. В таких умовах традиційні методи управління ресурсами втрачають свою ефективність, що негативно впливає на фінансову стійкість банківського сектору та загальну стабільність національної економіки. Відсутність адаптивних механізмів управління ресурсною базою та належного контролю за дотриманням пруденційних нормативів створює загрози для стійкості банків та потребує комплексного дослідження та розробки нових підходів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження ефективності використання ресурсів банківських установ України в умовах воєнного стану є актуальним і комплексним завданням, що привертає увагу багатьох економістів і фінансових аналітиків. Серед відомих дослідників, які внесли значний вклад у вивчення проблем функціонування банківської системи в кризових умовах, варто виділити О. М. Раца [1], О. Еркес, О. Калиту, Т. Сундук [2], І. Румика, А. Бойко, І. Шилько [3], К. Сочку, Г. Лоскоріх, В. Макарович [4], С. В. Бойко, Д. Д. Герасименко [5], Б. Котік, С. Смолінську [6] та інших. Водночас, з огляду на посилення макроекономічної нестабільності та змін у регуляторній базі, питання вдосконалення механізмів управління ресурсами банків та забезпечення їх фінансової стабільності залишаються актуальними і потребують подальшого глибокого дослідження.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Дослідження ефективності використання ресурсів банківських установ України в умовах воєнного стану потребує глибшого аналізу впливу макроекономічної невизначеності на структуру активів і пасивів банків, а також адаптації пруденційних нормативів до нових викликів. Незважаючи на наявність численних публікацій, бракує комплексного підходу до оцінки взаємозв'язку між капіталізацією, ліквідністю, кредитним ризиком і операційною ефективністю банків у кризових умовах. Також недостатньо вивчено питання ефективного управління ресурсною базою з урахуванням змін регуляторної політики та реального стану воєнного конфлікту, що ускладнює формування рекомендацій щодо підвищення стійкості банківської системи.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є дослідження ефективності використання ресурсів банківських установ України в умовах воєнного стану, що базується на комплексному аналізі ключових фінансових показників та пруденційних нормативів. Завданням є виявлення основних проблем у функціонуванні банківської системи, оцінка їх впливу на фінансову стійкість та розробка рекомендацій щодо підвищення ефективності управління ресурсною базою в умовах підвищеної макроекономічної невизначеності.

Виклад основного матеріалу дослідження. У період дії воєнного стану банківська система України функціонує в умовах підвищеної макроекономічної невизначеності, що вимагає від фінансових установ високого рівня гнучкості, адаптивності та здатності до ефективного управління наявними ресурсами. В таких умовах особливої ваги набуває моніторинг динаміки ключових показників банківської діяльності, що дозволяє оцінити не лише фінансову стійкість сектору, але й ефективність використання ресурсної бази в умовах кризового середовища.

У табл. 1 представлено зміну основних показників ресурсної бази банківської системи України впродовж 2020–2024 років. Аналіз даних свідчить про поступове розширення масштабів діяльності банківського сектору, попри зовнішні шоки, зумовлені повномасштабною війною та супровідними економічними викликами.

Упродовж 2020–2024 рр. загальний обсяг активів банківських установ зріс з 1 822,8 млрд грн до 3 414,9 млрд грн, що свідчить про істотне розширення фінансової бази сектору. Ця тенденція спостерігалася попри загальноекономічну рецесію та виклики, спричинені війною, і може бути пояснена як збільшенням обсягів державного фінансування, так і змінами в структурі активів, зокрема на користь більш безпечних і ліквідних інструментів [8].

У сфері кредитування зафіксовано певну нестабільність: після зростання обсягів кредитів клієнтам у 2021 році (до 1 065,3 млрд грн), у 2022–2023 рр. спостерігалася скорочення кредитного портфеля, що, ймовірно, зумовлено підвищеними ризиками неплатоспроможності позичальників та обережною кредитною політикою банків. Відновлення кредитної активності у 2024 році до рівня 1 138,0 млрд грн може свідчити про адаптацію банків до нових реалій та часткове зниження ризиків.

Таблиця 1

Ключові показники ресурсної бази банківської системи України

Показник / Рік	2020	2021	2022	2023	2024
Активи банків, млн грн	1 822 841	2 053 232	2 351 678	2 945 030	3 414 920
Кредити клієнтам, млн грн	960 597	1 065 347	1 036 213	1 024 678	1 138 032
Депозити клієнтів, млн грн	1 363 087	1 526 742	1 875 954	2 405 655	2 780 020
Власний капітал, млн грн	209 460	255 514	215 840	296 044	368 348
Загальні зобов'язання, млн грн	1 613 381	1 797 718	2 135 838	2 648 986	3 046 573
Частка кредитів у активах, %	52,70	51,89	44,06	34,79	33,32
Частка депозитів у пасивах, %	84,49	84,93	87,83	90,81	91,25
Чистий прибуток, млн грн	39 727	77 376	21 921	83 039	90 907

Джерело: складено авторами на основі [7]

На відміну від динаміки кредитування, депозити клієнтів демонстрували стійке зростання, збільшившись із 1 363,1 млрд грн у 2020 році до 2 780,0 млрд грн у 2024 році. Такий приріст є свідченням підтримки довіри з боку населення та бізнесу до банківського сектору, навіть за умов воєнного стану. Як зазначається у звітах НБУ, ключовими факторами цього стали стабільна грошово-кредитна політика, збереження ліквідності та макрофінансова підтримка держави [1; 7].

Показник власного капіталу також продемонстрував позитивну динаміку – зростання з 209,5 млрд грн у 2020 році до 368,3 млрд грн у 2024 році. Це може свідчити про зміцнення капіталізаційної бази банків та посилення їх здатності до покриття потенційних збитків. Аналогічну динаміку демонстрували й загальні зобов'язання банків, що зросли до 3 046,6 млрд грн, зумовлюючи необхідність ефективного управління структурою пасивів.

Структурні зміни в балансах банків підтверджуються динамікою відносних показників. Так, частка кредитів у загальних активах зменшилася з 52,7% у 2020 році до 33,3% у 2024 році, що може свідчити про переорієнтацію банківських установ на інструменти з меншим рівнем ризику. Натомість частка депозитів у загальних зобов'язаннях зросла до 91,3%, що підкреслює зростаючу залежність банків від стабільних внутрішніх джерел фінансування.

Незважаючи на несприятливу зовнішню кон'юнктуру, банківський сектор залишався прибутковим: у 2024 році чистий прибуток банків досяг 90,9 млрд грн, що більш ніж удвічі перевищує показник 2020 року. Падіння прибутковості у 2022 році до 21,9 млрд грн є пря-

мим наслідком початку повномасштабного вторгнення РФ, однак подальше відновлення у 2023–2024 рр. засвідчує адаптацію банків до нових умов та ефективне антикризове управління [1; 7].

Для оцінки результативності управління ресурсною базою доцільно проаналізувати фінансові показники діяльності банківських установ, зокрема динаміку доходів, витрат, прибутковості та ефективності. У табл. 2 представлено основні фінансові результати банківської системи України за 2020–2024 роки.

Дані таблиці свідчать про загальну позитивну динаміку ключових доходних показників банківської системи. Зокрема, чистий процентний дохід демонструє стале зростання, що є ознакою активної кредитної та інвестиційної діяльності банків, а також вдалого управління процентними ризиками. Чистий комісійний дохід, хоч і зазнав певного зниження у 2022 році, згодом відновився, що відображає адаптацію банківських установ до змін у структурі послуг і клієнтських потреб.

Водночас, операційні витрати протягом досліджуваного періоду збільшувалися, що зумовлено як інфляційними процесами, так і зростанням вартості ведення банківської діяльності у складних умовах воєнного часу. Важливо відзначити, що попри збільшення витрат, чистий прибуток банків залишався стабільним і демонстрував суттєве зростання у 2023–2024 роках після різкого падіння в 2022 році, що було безпосереднім наслідком початку бойових дій.

Показники рентабельності активів (ROA) та рентабельності капіталу (ROE) демонстрували значну варіативність упродовж досліджуваного періоду. Різне зниження у 2022 році

Таблиця 2

Фінансові результати банківської системи України за 2020–2024 рр.

Показник	2020	2021	2022	2023	2024
Чистий процентний дохід, млн грн	84 848	117 649	151 695	201 394	234 298
Чистий комісійний дохід, млн грн	46 508	57 976	50 173	51 115	56 542
Операційні витрати, млн грн	85 842	96 537	100 309	110 806	130 480
Чистий прибуток, млн грн	39 727	77 376	21 921	83 039	90 907
Рентабельність активів (ROA), %	2,44	4,09	1,04	3,24	2,94
Рентабельність капіталу (ROE), %	19,22	35,08	9,68	30,33	25,52
Коефіцієнт ефективності, %	52,86	51,84	39,20	37,54	39,07

Джерело: складено авторами на основі [8]

відображає кризовий характер початкового етапу повномасштабної війни, проте вже у 2023–2024 роках спостерігається поступове відновлення обох показників. Це свідчить про здатність банків адаптуватися до змінних умов, відновлювати прибутковість і продовжувати ефективне управління наявними ресурсами.

Позитивна динаміка характерна також для коефіцієнта ефективності, який демонструє зниження операційних витрат у відношенні до сукупних доходів. Поліпшення цього показника у 2022–2024 роках вказує на посилення операційної ефективності банківського сек-

тору, що є ознакою стійкого функціонування навіть в умовах високої турбулентності [8].

На рис. 1 відображено динаміку ключових показників ефективності – ROA, ROE та коефіцієнта ефективності – що дозволяє наочно простежити зміни у прибутковості та витратній дисципліні банківської системи України в умовах воєнного стану.

Таким чином, аналіз фінансових результатів діяльності банків у 2020–2024 роках підтверджує не лише їх здатність підтримувати прибутковість, але й ефективно адаптувати внутрішню структуру витрат до нових реалій. Це свідчить про підвищення загальної стійкості

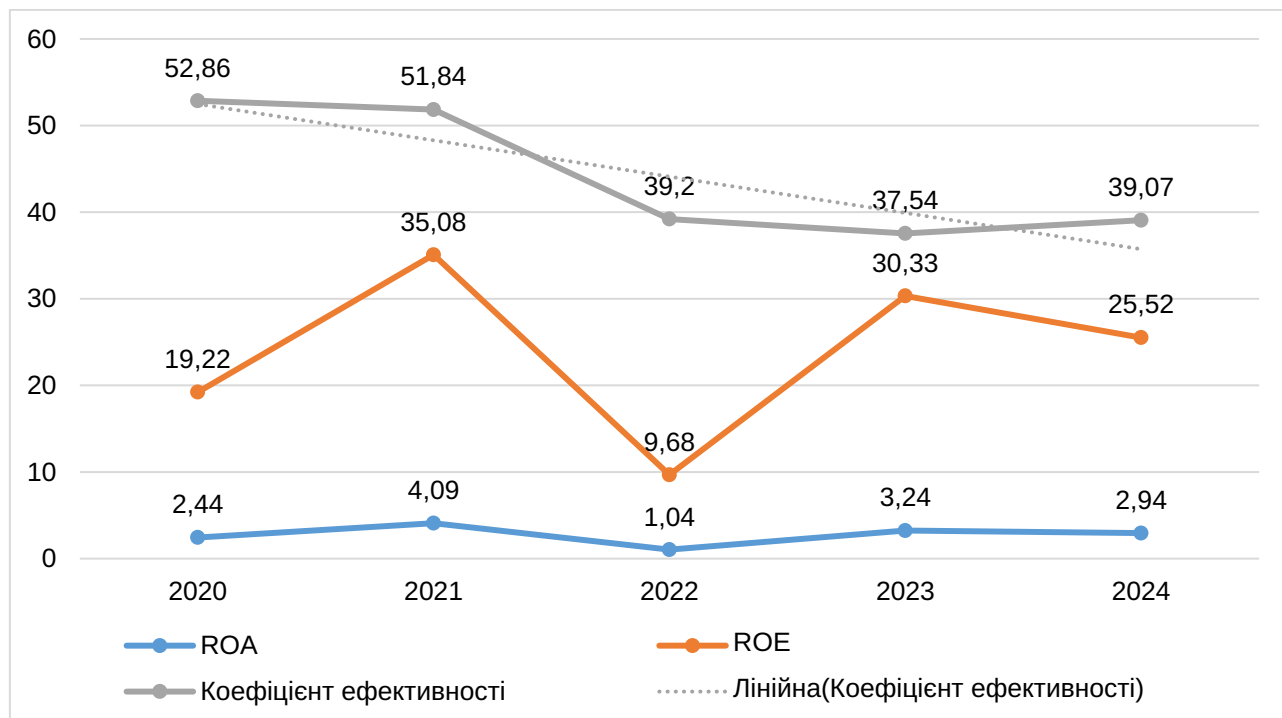

Рис. 1. Динаміка рентабельності активів, рентабельності капіталу та коефіцієнта ефективності банківської системи України у 2020–2024 рр.

Джерело: побудовано авторами на основі [8]

фінансової системи та ефективності використання ресурсної бази у кризовий період.

Показники пруденційних нормативів (табл. 3) дозволяють оцінити стабільність та безпеку використання ресурсів банківської системи України в умовах воєнного стану.

Даний аналіз свідчить про те, що протягом 2020–2024 років банківська система України дотримувалася встановлених НБУ нормативів, забезпечуючи стійкість і надійність функціонування.

Норматив адекватності регулятивного капіталу (Н2) перебував значно вище мінімального порогу у 10% у всі роки, хоча спостерігалося зниження у 2021 і 2024 роках, що можна пояснити підвищеними ризиками воєнного періоду. Аналогічна тенденція відзначається для нормативу достатності основного капіталу (Н3), який стабільно перевищував мінімальні значення, демонструючи підтримку капіталізації банків.

Відсутність даних щодо нормативу короткострокової ліквідності (Н6) після лютого 2022 року пов'язана із змінами у звітності НБУ, проте наявні значення в межах нормативних вимог свідчать про належний рівень ліквідності у попередні періоди.

Показники кредитних ризиків (Н7, Н8, Н9) демонструють зниження протягом періоду, що свідчить про ефективне управління ризи-

ками та консервативну кредитну політику банків в умовах нестабільності. Зокрема, норматив максимального кредитного ризику на одного контрагента (Н7) та ризики по пов'язаних особах (Н9) залишалися на комфортному рівні, значно нижчому від нормативних обмежень [9].

Інвестиційні нормативи (Н11 та Н12) свідчать про мінімальний рівень інвестицій у цінні папери однієї установи та загалом, що відображає обережний підхід банків до формування інвестиційного портфеля.

Проведений аналіз основних фінансових показників, а також пруденційних нормативів банківської системи України за період 2020–2024 років підтверджує, що, незважаючи на значні виклики воєнного стану, банки змогли зберегти фінансову стійкість і забезпечити стабільне функціонування. Збереження нормативів капіталізації, контроль кредитних ризиків, підвищення операційної ефективності та підтримка ліквідності стали ключовими факторами, що забезпечили адаптацію банківського сектору до нових умов. Водночас спостерігаються певні ризики, пов'язані із змінами структури активів і обмеженнями в кредитній діяльності, що вимагає подальшого удосконалення механізмів управління ресурсами для підвищення їх ефективності та стійкості.

Таблиця 3

Показники пруденційних нормативів банківської системи України

Показник	Регулятивне значення	2020	2021	2022	2023	2024
Норматив адекватності регулятивного капіталу (Н2), %	Не менше 10%	21,98	18,01	19,68	21,07	17,35
Норматив достатності основного капіталу (Н3), %	Не менше 7%	15,67	11,99	13,12	12,24	16,92
Норматив короткострокової ліквідності (Н6)	Не менше 60%	86,82	89,13	-	-	-
Норматив максимального кредитного ризику на одного контрагента (Н7)	Не більше 25%	19,14	18,60	17,80	15,53	15,09
Великі кредитні ризики (Н8)	Не більше 8-кратного розміру регулятивного капіталу	87,39	72,35	86,33	63,13	66,53
Ризики по пов'язаних особах (Н9)	Не більше 25%	4,10	3,71	2,81	1,08	1,57
Інвестиції в папери однієї установи (Н11)	Не більше 15%	0,0002	0,0005	0,00	0,00	0,00
Загальна сума інвестування (Н12)	Не більше 60%	0,10	0,17	0,02	0,01	0,06

Джерело: складено авторами на основі [7]

Висновки. Дослідження ефективності використання ресурсів банківських установ України в умовах воєнного стану виявило ключові проблеми, серед яких зниження частки кредитування через підвищені ризики неплатоспроможності, волатильність рентабельності та нестабільність окремих пруденційних нормативів, що свідчить про підвищення фінансових ризиків у кризових умовах.

Водночас, аналіз показав, що банківська система зуміла зберегти капіталізаційну стійкість і підтримати прибутковість завдяки адаптивній політиці управління ресурсами, що є

основою стабільності сектору. Для подальшого підвищення ефективності використання ресурсів необхідно розробити гнучкі кредитні стратегії з урахуванням ризик-профілю клієнтів, посилити контроль за дотриманням нормативів, оптимізувати операційні витрати через цифровізацію та диверсифікувати активи для зменшення концентрації ризиків. Реалізація цих заходів сприятиме зміцненню фінансової стабільності банків, їх здатності адаптуватися до складних економічних викликів і підвищенню ролі банківського сектору у відновленні економіки України в умовах воєнного часу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Рац О. М. Дослідження ефективності функціонування банківських установ України в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*. 2023. № 47. С. 47–55. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-47-67> (дата звернення: 16.09.2025).
2. Еркес О., Калита О., Сундук Т. Банківська система України в умовах війни. *SCIENTIA FRUCTUOSA*. 2022. № 144(4). С. 122–133.
3. Румик І., Бойко А., Шилько І. Особливості формування ресурсного потенціалу і забезпечення ліквідності банківських установ в умовах невизначеності. *Вчені записки Університету «КРОК»*. 2024. № 4(76). С. 11–21. DOI: <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2024-76-11-21>
4. Сочка К., Лоскоріх Г., Макарович В. Функціонування банківської системи України в умовах воєнного стану: фінансовий та податковий аспекти. *Acta Academiae Beregsiensis. Economics*. 2024. Вип. 7. С. 251–264. DOI: <https://doi.org/10.58423/2786-6742/2024-7-251-264>
5. Бойко С. В., Герасименко Д. Д. Формування ресурсів банківської установи в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*. 2022. № 44. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-44-54>
6. Котік Б.С., Смолінська С.Д. Функціонування банківського сектору України в період воєнного стану. *Молодий вчений*. 2023. № 10 (122). С. 213–217. DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2023-10-122-42>
7. Наглядова статистика. *Національний банк України*. 2025. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist> (дата звернення: 15.09.2025).
8. Основні показники діяльності банків. *Національний банк України*. 2025. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist#1> (дата звернення: 16.09.2025).
9. Лазаренко С. П. Макроекономічна невизначеність і її вплив на банківський сектор України. *Фінанси України*. 2023. № 9. С. 35–42.

REFERENCES:

1. Rats O. M. (2023) Doslidzhennia efektyvnosti funktsionuvannia bankivskykh ustanov Ukrainy v umovakh voiennoho stanu [Study of the efficiency of Ukrainian banks' operations under martial law conditions]. *Ekonomika ta suspilstvo*, no. 47, pp. 47–55. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-47-67> (accessed September 16, 2025).
2. Erkes O., Kalyta O., Sunduk T. (2022) Bankivska systema Ukrainy v umovakh viiny [The banking system of Ukraine during wartime]. *SCIENTIA FRUCTUOSA*, no. 144(4), pp. 122–133.
3. Rumyk I., Boyko A., Shylko I. (2024) Osoblyvosti formuvannya resursnoho potentsialu i zabezpechennya likvidnosti baneivs'kykh ustanov v umovakh nevyznachenosti [Peculiarities of the formation of resource potential and ensuring liquidity of Baneiv institutions in conditions of uncertainty]. *Scientific notes of the University "KROK"*, no. (4(76)), pp. 11–21. DOI: <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2024-76-11-21>
4. Sochka K., Loskorikh G., Makarovych V. (2024) Sochka K., Loskorikh H., Makarovych V. Funktsionuvannya bankivs'koyi systemy Ukrayiny v umovakh voyennoho stanu: finansovyy ta podatkovyy aspekty [Functioning of the banking system of Ukraine under martial law: financial and tax aspects]. *Acta Academiae Beregsiensis. Economics*, no. 7, pp. 251–264. DOI: <https://doi.org/10.58423/2786-6742/2024-7-251-264>

5. Boyko S. V., Gerasimenko D. D. (2022) Formuvannya resursiv bankivs'koyi ustanovy v umovakh voyennoho stanu [Formation of banking institution resources under martial law]. *Economy and Society*, no. 44. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-44-54>
6. Kotik B.S., Smolinska S.D. (2023) Funktsionuvannya bankivs'koho sektoru Ukrayiny v period voyennoho stanu [Functioning of the banking sector of Ukraine during martial law]. *Young Scientist*, no. 10 (122), pp. 213–217. DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2023-10-122-42>
7. Naghlyadova statystyka [Supervisory statistics]. Natsionalnyi bank Ukrainy. 2025. Available at: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist> (accessed September 15, 2025).
8. Osnovni pokaznyky diyalnosti bankiv [Key performance indicators of banks]. Natsionalnyi bank Ukrainy. 2025. Available at: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist#1> (accessed September 16, 2025).
9. Lazarenko S. P. (2023) Makroekonomichna neviznachenist i yii vplyv na bankivskyi sektor Ukrainy [Macroeconomic uncertainty and its impact on the banking sector of Ukraine]. *Finansy Ukrainy*, no. 9, pp. 35–42.